

ריח הזבל ניחוח חציר

הופענו ברדיו. אז לא היה מחשב לא טלוויזיה ולא נייד. היה רדיו בערוץ אחד – קול ישראל. אנשים ששמעו יותר מערוץ אחד היו אנשים מאוד נדירים, טוביה בן דודי היה אחד מהם, היה שומע רדיו מארצות אחרות בשפות אחרות זה היה נדיר והייתה דרושה לכך מומחיות מיוחדת. גם קראו להם בשם: "חובבי רדיו" קראו להם. בדרך כלל משוגעים לדבר שהרכיבו מערכת דיבור ושמע למרחקים מחלקים. כשביקרתי בצריפו של טוביה שעמד בחולות במקום שם עומד היום קניון דיזינגוף, החדר שלו היה נראה לי כחדר בקרה בצוללת. אנחנו, כלומר, כיתות ההמשך (בית ספר תיכון) של בית הספר בכפר ויתקין, הופענו ברדיו ושמע אותנו כל העם. זה התחיל בחדר הכימיה. בעת תכנון ההוספה של בנין לבית הספר, כדי שיוכל להכיל את כיתות ההמשך (בית ספר תיכון בלשונם), כנראה חשבו גם על מעבדה לכימיה. למעבדה ממש, שבה עמדת עבודה לכל ילד, לא הספיק אף פעם הכסף ולכן זה נקרא "חדר הכימיה" שבו המורה זכריה היה מדגים לעיתים ניסיונות בכימיה לעיני כל הכיתה. לחדר הכימיה היה עוד שימוש – חדר הבחינות. מפני שהיה חדר גדול אפשר היה לרווח בו את השולחנות להושיב כל ילד על שולחן לחוד וכך להקשות על העתקות. בשעת המבחן היה זכריה מסתובב בין השולחנות ושר: ירה – ירה – ירה – ררה – ררה רם ... שזו אופרה שבה המילים הלכו לים. לפעמים זה היה בא עם ליווי, בפינת החדר עמד פסנתר. לא כל הפסנתר אלא פסנתר שהנבל אשר בתוכו גלוי לעין השמש על כל מיתריו.

אתם ידעתם שבתוך כל פסנתר שוכן לו נבל? אנחנו ידענו. כי כשנחה עליו הרוח היה זכריה מלווה את שירתו כלומר פורט על הנבל ושר. שר אריות בלי מילים, רפסודיות קונצ'רטו סימפוניות בקיצור מכל טוב המוסיקה הקלאסית.

האריות והרפסודיות חיכו למילותיהן אבל את המנגינות זכרנו כבר בחדר הכימיה. לחגיגות חשובות כמו סיום שנת הלימודים היה זכריה מאפשר למנגינות להתאחד עם המילים שאותן היה כותב בעצמו לפי אופי החג והמצב. לקראת סוף השנה שרנו: "חולפים ימים בלי הרף, כפלג אץ הזמן עוד יום שעה עוד רגע, ונפרד מכאן, וזוהר עלומינו בתוך עבר יטבע תשרוד אז בלבבנו חלקת תוגה דמעה..." חבל שאיני יודע לכתוב לכם את הנגינה העצובה. את המנגינות לקח מן הספר מסביליה הרפסודיה ההונגרית של ליסט וכן גם כרמן היתה אתנו והטוראדור והפיקדור... ואנו שרנו "בלי נקודות וגם בלי תור אנו השוק השחור" שוק שחור מה זה? אנחנו אחרי מלחמת העולם ואחרי מלחמת השחרור. הערבים, שהיו יצרני רוב התוצרת החקלאית, ברחו חלקם גורשו. בשלוש ארבע שנים באו כמיליון יהודים. הושיבו אותם בכפרים הערבים הנטושים אך הם היו סוחרים ובעלי מלאכה מה להם ולחקלאות. וכתוצאה מכל אלה היה חסר. הכול היה חסר, חסר אוכל, חסרו רהיטים, בתים (בתים בהתחלה היה, גרו בבתים הנטושים של הערבים, אבל זה לא הספיק כי באו יותר יהודים) מה עושים? מחלקים. מחלקים שווה לכל אחד. איך מחלקים שווה? הרי יש עשירים ויש עניים. מחלקים נקודות לכל אדם במספר שווה וכך עשיר או עני יכולים לקנות אותו הדבר. רק מה לאנשים עדיין יש כסף למי מעט ולמי הרבה. בכסף הזה אפשר לקנות בהסתר ובמחיר גבוה יותר. זה השוק השחור.

בכפר ויתקין השוק השחור? פה לא יפה. חשבתם שמכרנו את העגבניות שגידלנו ואשר היו המצרך הכי חסר, במחיר גבוה יותר? לא אבל פריג'ידר נוצץ חדש תוצרת אמקור? על זה היו אחדים שלא היתה להם סבלנות לחכות בתור ולא יכלו לוותר. נחזור לסיפור. ברדיו שרו כולם אפילו אני. ליתר בטחון שרנו בזוגות. אני שכבר התחלתי להציץ במין היפה קיבלתי לאכזבתי ילדה גדולה רחבה שמנה ומכוערת בכל זאת שרתי:

לפעמים אני חושבת
למה לי כל זאת
האם בלי חוק
של בויל מריוט
לא אוכל לחלוב פרות

המנגינה היא כנראה מן הרפסודיה ההונגרית.

למי שלא חי בזמן ההוא ובמקום ההוא אני מזכיר: פטיפון היה אולי אחד בכפר. רדיו, הקול היה יוצא מארון קטן, במרכז הבית, מוסיקה קלאסית הושמעה כשעה ביום ועוד חידון מוסיקלי בסוף השבוע. בסך הכול היה רק גל אחד והוא קול ישראל. אז מאיפה נדע את המנגינות? אבל אנו ידענו מחדר הכימיה כמובן. לאחת החגיגות אינני זוכר לכבוד איזה מאורע קראנו "ריח הזבל" בעקבות השיר ריח הזבל ניחוח חציר. היו שם גם סקצ'ים. למשל אחד שקורא מלוח המודעות אשר במחלבה או היצירה האלמותית חיליק חביב ופסקודינאק חורש. המנגינה – אין, מילים הפעם לא זכריה נצר (אולי יהודה זיו) וזה דבר השיר. כזכור היתה מלחמה בעולם. הגרמנים הטביעו לבריטים את האוניות באמצעות צוללות. גם אוניות סוחר. כדי להתגונן התארגנו האוניות בשיירות והובילו רק מה שנחוץ. זה לא כלל תפוזים. אבל תפוזים היתה התעשייה לפני המלחמה ועכשיו היתה מונחת כאבן שאין לה הופכין. התפוזים לא היה מה לעשות בהם נתנו אותם למאכל לפרות, והן נחנקו מהן. אבא המציא מכשיר שמתגבר על זה אבל תפוזים לפרות זה כמו לעשות מכסף זבל.

כאן נכנס לתמונה חורש שהיה מנהל תופז בית חרושת לעיבוד תפוזים שהיה חבוי במעבה הפרדסים (בסוף יתגלה שגם לפלמ"ח היו שם יד ורגל) חורש שכר לו חדר בבית משפחתו של חיליק, ומשם יצא כל בוקר לנהל את המפעל. וכך הולך השיר:

אמא אמרה לי
חיליק חביב
תלך ותביא
קצת ריבה
אמרתי לאמא
איפה יש
איפה ישנה הריבה
אמרה לי אמא
ילד טיפש
ריבה לוקחים

אצל חורש..

....

המו ברוזים

קווק קווק קווק

אמרתי בליבי

גוספודיניאק

...

וכך בעשרים בתים בית

אחר בית שבהם חיליק

משנן, גוספודין (אדון)

עד שהוא מגיע

ואומר פסקודינאק (נבלה)

חורש

איזו פדיחה

לחיליק שהיה אז ילד קטן היה השיר הזה משא מיותר. איך זה נגמר? חיליק גדל היה חיל, למד בטכניון ומה למד? מהנדס מזון. כמובן היה מומחה להקמה וציוד מפעלי מזון ובכל הארץ נודע שמו. ואילו אנו עם השיר הזה הסקצ'ים והמנגינות המתומללות הכנו אופרטה שהצליחה מאוד בכפר. העניין גונב לקול ישראל והם הזמינו אותנו להופיע אצלם. הופענו בשירה ובדיבור מושר כמו בכפר רק ששם היה סגור מחניק וחם. התוכנית הופיעה ברדיו יותר מפעם אחת אבל "חיליק" הופיע פעמים רבות היה זמן שהיה בדרך להיות להיט ממש.